

NELER ÖĞRENECEĞİM?

- Tanzimat Fermanı 3 Kasım 1939
- Islahat Fermanı 18 Şubat 1856

1839 TANZİMAT FERMANI

Padişah Abdülmecit döneminde Mustafa Reşit Paşa tarafından hazırlanarak Gülhane parkında okunmuştur. Bu ferman devleti çöküntüden kurtarmak, Mısır sorunu için Avrupa Devletlerinin desteğini almak, Avrupa Devletlerinin azınlıkları bahane ederek Osmanlı Devletinin içişlerine karışmasını önlemek amacıyla yayınlandı.

- 1-) Müslüman ve gayrimüslim bütün halkın can ve mal güvenliği devlet garantisinde olacak.
- 2-) Mahkemeler herkese açık olacak. Kanun önünde herkes eşit ve vergiler gelire göre adil toplanacak.
- 3-) Askerlik işleri düzene konulacak. Askerlik vatan hizmeti şeklinde olacak.
- 4-) Herkes malına sahip olacak, varislerine miras bırakabilecek

NOT: Osmanlı Devletinde anayasacılık ve demokrasi hareketlerinin başlangıcıdır. Her şeyin üstünde kanun gücü olduğu kabul edildi. Bu ferman Osmanlılık fikri doğrultusunda Avrupa baskısı olmadan devletin kendi isteği ile yayınlanmış, ve Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'ya karşı İngiliz desteği sağlanmıştır.

NEDENLERİ:

- Avrupalı Devletlerin iç işlerine karışmasına engel olmak.
- Mısır ve Boğazlar konusunda Avrupalı Devletlerin desteğini kazanmak. (Mısır Sorunu; Mısır valisi Mehmet Ali Paşa 'ya Yunanistan valiliği verilmeyince Osmanlıya karşı isyan edip birliklerini Konya'ya kadar gönderince(1830) II. Mahmut Rusya'dan yardım istedi. Rusya ile Hünkar İskelesi Anlaşması yapıldı.(1833) Rusya'nın bu anlaşmayla boğazlar Rusya'nın kontrolüne girdi. İngiltere , bu durumdan endişe etmeye başladı. Bunun üzerine Avrupa Osmanlıya destek verme kararı alır.)
- Devleti ve toplumu demokratik bir yapıya kavuşturma temelinde azınlıklara daha fazla hakların verilme isteği.
- Avrupalıların azınlıklar üzerinden Osmanlıyı denetim altına alma isteği.
- Bu nedenlerden dolayı 3 Kasım 1839 da Tanzimat Fermanı (Gülhane Hattı Hümayunu) ilan edildi.

NOT: Tanzimat Fermanıyla Osmanlı tarihinde yeni bir dönem açılmış (Tanzimat Devri) ve bu devir 1876 I. Meşrutiyete kadar devam etmiştir.

- Vatandaşlara verilen yeni haklar temelinde Müsaderenin kaldırılması.
- Özel Mülkiyet Hakkı: Herkesin mal edinmesinin sağlanması satması ve çocuklarına miras bırakmasının düzenlenmesi. (Önceden: "mîrî arazi rejimi" uygulanırdı. Fethedilen yerler kamu malı sayılırdı ve devletin malıydı).
- Müslim veya gayrimüslim tüm halkın mal, namus ve can güvenliği.
- Askere Alma işlemlerinin kurallara bağlanması. (20 yaş-4 yıl)
- Askerlik bir vatan görevi olarak tanımlandı ve Gayrimüslimlere de askere gitme mecburiyeti getirildi. (ama uygulamada olmadı)
- G. Müslimlerin orduda Albay rütbesine kadar çıkışlarına izin verilmesi
- 1853'te cinayet davalarında gayrimüslimlerin de şahitlik yapabilmesi
- Fermana; Vatandaşlardan belli usul ve kazanca göre vergi alınması.
- 1850'de Fransız Ticaret Kanunun Osmanlıda uygulanmaya başlanması ve faiz, kambiyo ve anonim şirketler kanunlarının Fransa'dan alınması

Eğitim Alanında yenilikler:

- Mekatib-i Umumiye Nezareti kuruldu (1846)
- 1846 yılında, genel müdürlük seviyesinde bir teşkilatı.
- Darülfünûn'da okutulacak kitapları yazdırmak veya çevirtmek üzere, 1851'de kurulan akademidir. Fransız akademileri örnek alındı. Buraya 40 Asil ve J.W.Redhouse, Fransız dil bilgini Bianchi gibi ünlü kişilerle, Türk, Rum, Ermeni ve yabancılardan oluşan 30 fahrî üyesi bulunuyordu. 1862'de kaldırılmıştır.
- Encümen-i Danış (Akademi) açıldı (1851)
- Maarif-i Umumiye Açıldı (1857)
- Meclis-i Vükalâ'ya (Bakanlar Kurulu) dahil bir Nâzır tarafından yönetimi sağlanmak üzere, 1857 yılında kuruldu ve bugünkü Millî Eğitim Bakanlığı'nın görevlerini yürüten bir teşkilâtı.
- Mekteb-i Mülkiye (Siyasal Bilimler):
- Darülfünûn açıldı (Üniversite)
- Rüştîyelerin sayısı artırıldı (ortaokul)
- İdadi ve Sultani açıldı (lise) (1868'de Galatasaray Sultanisi)
- Kız öğrencilerin eğitimi devlet politikası içine alındı
- 1870'te Dârülmuallimât adında kız öğretmen okulu açıldı.

İdarî teşkilatta yapılan yenilikler:

- Ülke Eyaletlere, Eyaletler sancaklara, Sancaklar kazalara bölündü.
- Kırım savaşıdan dolayı ilk dış borç alındı. (İng. 1854) (İngiltereden-3 Milyon Sterlin)
- İlk kağıt para çıkarıldı.
- İlk telgraf hatları yapıldı.
- İlk özel gazete çıktı. (Ceride-i Havadis, sahibi ve yayıncısı William Churchill)-Sonra Tercümanı Ahval, Agah Efendi)
- Anayasalı monarşi olma yolunda atılan ilk adım.
- Padişahın mutlak otoritesinin sınırlanması ve vasa gücü düşüncesi.
- İlk kez bir padişah kendi gücünün üstünde kanun gücünü kabul etti.
- İlk demiryolları döşenmeye başlandı. (Demiryolu inşaat resimleri)

Tanzimat Fermanının Özellikler

- En önemli özelliği padişahın yetkilerini sınırlandırması ve kanunların her gücün üstünde olduğunun ifade edilmesidir.
- Tanzimat Fermanı ANAYASACILIĞA ve DEMOKRASİYE geçişin ilk aşamasıdır.
- Bu fermanın hazırlanmasında halkın bir rolü veya baskısı yoktur. Padişah Abdülmecit, Mustafa Resid Paşanın telkiniyle Mısır meselesinde Avrupa devletlerinin desteğini kazanmak için bu fermanı ilan etmiştir.

1856 İSLAHAT FERMANI

1853-1856 Osmanlı-Rus savaşında Osmanlı Devleti Avrupalıların desteğini almıştır. Osmanlı Devleti hem Avrupa devletlerine şirin görünmek hem de Paris konferansı esnasında Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmasını engellemek amacıyla bu fermanı ilan etmiştir. Ferman İngiltere ve Fransa'nın istekleri doğrultusunda hazırlanmıştır.

1-) Azınlıklar devlet memuru olabilecek. Azınlıklara küçük düşürücü sözler kullanılmayacak.

2-) Askerlik için azınlıklar için nakdi bedel kabul edilecek. Yabancılar mülk edinebilecek.

3-) Mahkemelerde herkes dinine göre yemin edebilecek.

NOT: Gayrimüslimlere haddinden fazla haklar tanınmış, bu da Müslüman halkın tepkisini çekmiştir. Avrupalı devletler Osmanlının içişlerine daha fazla karışmaya başlamışlardır. Askerlik vatan hizmeti olmaktan çıkarılmıştır.

NEDENLERİ:

- Osmanlı Devletinin dağılmasını önlemek.
- Gayrimüslimler ve yabancılara daha fazla haklar verilmesini sağlayarak, Avrupalı devletlerin desteğini kazanmak.
- İngiltere, Fransa, İtalya, Prusya (sonra Almanya) bu fermanın maddelerinin oluşmasında etkili olmuşlardır.
- Osmanlı devleti Paris antlaşmasının şartlarını kendi lehine çevirebilmek için bu fermanı ilan etmek zorunda kalmıştır.

Kırım Savaşı-İslahat fermanı ilişkisi

- Avrupalıların Kırım savaşında Osmanlı'ya destek verme sözü.
- Osmanlı Donanması 4. kez Sinop'ta yakıldı. (İnebahtı, Çeşme, Navarin ve Sinop) Bunun üzerine Osmanlı'nın fermanı yayınlayacağı sözünü vermesi üzerine Avrupalı devletler İstanbul boğazına Rusya'ya karşı Osmanlı'yı korumak için donanma göndermiştir.
- Osmanlı Devleti İslahat Fermanını yayınladı.

İslahat Fermanının ana hedefi:

Müslümanlar ile gayrimüslimler arasında eşitliği sağlamak.
Din, vergi, askerlik, yargılama, eğitim, devlet memurluğu ve temsil alanında o zamana kadar olan farkların kaldırılması.
Din bakımından:
Dininden dolayı kimsenin aşağılanmaması öngörülmüştür. Din değiştirme hakkı kabul edilmiş ve İslâm'dan çıkmanın ölüm cezasıyla cezalandırılması usulüne son verilmiştir.

Eğitim ve Dini Kurumlar Kurmaları Kolaylaştırılmıştır:

Daha önce zor şartlarda izinler alınarak açılan okul-Kilise ve hastaneler kolay ve hızlı bir şekilde açılmaya başlanmıştır. Bu da azınlık ve yabancı okulların hızlı bir şekilde Osmanlı ülkesinde yaygınlaşmasına neden oldu.

Askerlik-ekonomi ve Müslim Gayrimüslim ilişkileri:

Tanzimatta gayrimüslimlerin de askere gitmesi kararlaştırıldı ise de pek çok gayrimüslim askere gitmek istemedi. Bunun üzerine İslahat Fermanıyla "bedel-i nakdi" formülü bulunmuştur.

Siyaset ve Hukuki Bakımdan:

Gayrimüslimlerin devlet memuriyetine girmelerinin yolu açıldı. İslahat Fermanı yeni siyasal haklar da vererek Gayrimüslimlere eyalet meclislerinde ve Meclis-i Vâlâda temsil hakkı tanıdı.

Sonuç olarak:

- Osmanlı anayasal düzene geçme konusunda Sened-i İttifak ile başlayan ve sırasıyla, Tanzimat Fermanı-İslahat Fermanı ile önemli bir yol kat etti. Müslim ve gayrimüslimler arasındaki farklar ortadan kaldırılmaya çalışıldı.
- Ancak bu fermanlar ülkeyi yıkılmaktan kurtarmak için ilan edildiyse de azınlık ve yabancı okullar aracılığıyla milliyetçi fikirler hızla yayıldı ve Osmanlı ülkesindeki isyanların temellerinden birini teşkil etti.